

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

PHẠM THÁI LINH NGỌC

**BIỆN PHÁP HƯỚNG DẪN HỌC SINH TỰ HỌC CÁC BÀI
CA DAO TRONG CHƯƠNG TRÌNH LỚP 10 THPT**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Thái Nguyên – 2012

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

PHẠM THÁI LINH NGỌC

**BIỆN PHÁP HƯỚNG DẪN HỌC SINH TỰ HỌC CÁC BÀI
CA DAO TRONG CHƯƠNG TRÌNH LỚP 10 THPT**

**Chuyên ngành: Lý luận và phương pháp dạy học Văn
Mã số: 60.14.10**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. NGUYỄN HUY QUÁT

Thái Nguyên – 2012

MỤC LỤC

	Trang
MỤC LỤC	0
LỜI CAM ĐOAN	iv
LỜI CẢM ƠN	v
DANH MỤC VIẾT TẮT.....	vi
PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử vấn đề.....	2
3. Mục đích của đề tài	5
4. Đối tượng và phạm vi đề tài	6
5. Nhiệm vụ nghiên cứu	6
6. Phương pháp nghiên cứu.....	6
7. Cấu trúc luận văn	7
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN CỦA ĐỀ TÀI	8
1.1. Tự học và các vấn đề về phương pháp tự học	8
1.1.1. Khái niệm tự học.....	8
1.1.2. Vị trí, vai trò của tự học	9
1.1.3. Phương pháp tự học có tác dụng bồi dưỡng năng lực tự học, kỹ năng tự học của người học	12
1.1.4. Điều kiện và cách thức để tự học có hiệu quả.....	14
1.1.4.1. Điều kiện tự học	14
1.1.4.2. Cách thức thực hiện.....	16
1.2 Những cơ sở lý luận của việc hướng dẫn học sinh tự học các bài ca dao	20
1.2.1. Dạy học ca dao theo hướng tiếp cận từ đặc trưng thể loại.....	20

1.2.1.1. Khái niệm về ca dao	20
1.2.1.2. Phân loại ca dao	21
1.2.1.3. Vài nét về ca dao than thân, yêu thương tình nghĩa và Ca dao hài hước ..	23
1.3. Những cơ sở thực tiễn của việc hướng dẫn học sinh tự học các bài ca dao ..	28
1.3.1. Thực trạng việc tự học ở nhà trường phổ thông hiện nay	28
1.3.2. Thực trạng học văn của học sinh phổ thông	32
1.4. Kết luận	35
Chương 2: KHẢO SÁT THỰC TẾ DẠY HỌC TỰ HỌC CÁC BÀI CA DAO LỚP 10 Ở MỘT SỐ TRƯỜNG PHỔ THÔNG VÀ ĐỀ XUẤT BIỆN PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG TỰ HỌC	37
2.1. Phần văn học và các bài ca dao trong Ngữ văn 10 THPT	37
2.1.1. Phần văn học trong SGK Ngữ văn 10 THPT	37
2.1.2. Các bài ca dao trong Ngữ văn 10 THPT	37
2.2. Khảo sát tình hình dạy học các bài học ca dao trong chương trình Ngữ văn 10 THPT	38
2.2.1. Mục đích khảo sát	38
2.2.2. Đối tượng khảo sát	38
2.2.3. Địa bàn khảo sát	39
2.2.4. Nội dung khảo sát	39
2.2.4.1. Về giờ dạy – học các bài ca dao trên lớp	39
2.2.4.2. Khảo sát tình hình tự học phần các bài ca dao trong chương trình lớp 10 của học sinh THPT	47
2.2.4.3. Khảo sát tình hình hướng dẫn học sinh tự học các bài ca dao trong chương trình lớp 10 của giáo viên THPT	53
2.2.4.4. Khảo sát giáo án bài “Ca dao than thân, yêu thương tình nghĩa” và bài “Ca dao hài hước” của giáo viên THPT	54

2.3. Đề xuất những biện pháp nâng cao chất lượng tự học trong dạy học ca dao.....	72
2.3.1. Tự học trước khi lên lớp.....	73
2.3.2. Tự học khi lên lớp.....	75
2.3.2.1. Hoạt động tri giác ngôn ngữ.....	75
2.3.2.2. Hoạt động tái tạo hình tượng.....	76
2.3.2.3. Hoạt động phân tích khái quát.....	77
2.3.2.4. Hoạt động bình giá.....	77
2.3.2.5. Hoạt động tự nhận thức và ứng dụng.....	79
2.3.3. Tự học sau khi lên lớp.....	80
Chương 3: THIẾT KẾ THẺ NGHIỆM.....	82
3.1. Mục đích thẻ nghiệm.....	82
3.2. Nội dung thẻ nghiệm.....	82
3.3. Đối tượng thẻ nghiệm.....	83
3.4. Thiết kế bài học.....	83
KẾT LUẬN.....	98
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	100

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan Luận văn thạc sĩ “ **Biện pháp hướng dẫn học sinh tự học các bài ca dao trong chương trình lớp 10 THPT**” là công trình nghiên cứu của cá nhân tôi, số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này là trung thực và chưa được sử dụng ở bất kỳ tài liệu hay công trình khoa học nào.

Mọi tham khảo dùng trong luận văn đều được trích dẫn rõ ràng tên tác giả, tên công trình, thời gian và địa điểm công bố.

Mọi sao chép hoặc vi phạm quy chế, tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm.

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2012

Tác giả luận văn

Phạm Thái Linh Ngọc

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành và sâu sắc tới PGS.TS.Nguyễn Huy Quát, người hướng dẫn và tận tình giúp đỡ tôi trong suốt quá trình làm luận văn.

Tôi xin cảm ơn các thầy cô trong Khoa Sau đại học, Khoa Ngữ văn trường ĐHSP Thái nguyên đã giúp đỡ, đóng góp những ý kiến quý báu cho tôi trong quá trình nghiên cứu và hoàn thiện luận văn.

Tôi cũng xin gửi lời cảm ơn tới BGH và các đồng nghiệp của tôi ở trường THPT Lương Ngọc Quyến, THPT Phú Bình, THPT Dương Tự Minh, THPT Gang Thép đã giúp đỡ, tạo điều kiện thuận lợi cho tôi trong quá trình học tập và nghiên cứu.

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2012

Tác giả luận văn

Phạm Thái Linh Ngọc

DANH MỤC VIẾT TẮT

THPT : Trung học phổ thông

GV : Giáo viên

HS : Học sinh

SGK : Sách giáo khoa

VHDG : Văn học dân gian

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Hiện nay, để nâng cao chất lượng dạy học trong nhà trường, vấn đề đổi mới chương trình sách giáo khoa và phương pháp học đang rất được coi trọng.

Trong cuốn SGK Ngữ văn 10, tập 1 (Sách cơ bản), Nxb Giáo dục, 2010, phần Văn học dân gian đã có nhiều sự thay đổi so với chương trình SGK chỉnh lý hợp nhất năm 2000. Từ hai chùm bài *Những câu hát than thân; Những câu hát tình nghĩa* (sách cũ) thành chùm *Ca dao than thân yêu thương tình nghĩa* và có thêm *Ca dao hài hước* (sách mới). Sự thay đổi này đã làm phong phú thêm lượng tri thức về ca dao cho học sinh.

Trong thực tế, các giờ giảng về Văn học dân gian nói chung và các bài ca dao nói riêng mà tôi đã được dự của các đồng nghiệp, không phải giờ học nào cũng phát huy được tính tích cực, chủ động và sáng tạo của học sinh, chưa tạo được điều kiện để học sinh tự khám phá, tìm tòi tri thức. Học sinh phần lớn học văn theo lối “ học vẹt”, không cảm nhận được cái hay, cái đẹp của văn chương. Đổi mới phương pháp dạy học văn đặt ra yêu cầu làm thế nào tạo được hứng thú học văn cho học sinh, giúp các em từ bỏ được thói quen học thụ động? Làm thế nào để giúp học sinh xây dựng được ý thức tự học, phát huy tính chủ động trong giờ học? Những yêu cầu này đòi hỏi người giáo viên văn học phải nỗ lực hết mình.

Tự học được coi là một trong những vấn đề cốt lõi của đào tạo con người chủ động, sáng tạo, tích cực; là phương pháp tự mình tìm kiếm kiến thức, tự mình độc lập suy nghĩ, khác với lối học kinh viện, thụ động, nghe truyền đạt một cách đơn thuần, là tự tiếp thu nguồn kiến thức văn hóa do việc học mang lại. Do vậy nó có vai trò rất quan trọng trong hoạt động dạy học nói chung và dạy học văn nói riêng, vì chất lượng và hiệu quả giáo dục được nâng

cao chỉ khi nào tạo ra được năng lực sáng tạo của người học, khi biến được quá trình giáo dục thành quá trình tự giáo dục.

1.2. Ca dao được coi là phần tinh túy nhất của Văn học dân gian. Nói đến ca dao là nói đến những bài ca thường ngắn, đa dạng, phong phú về giọng điệu và nội dung. “*Dưới hình thức truyền miệng, ca dao vẫn giữ được chủ đề tư tưởng và tính chất mộc mạc, không bao giờ cầu kỳ*” (Vũ Ngọc Phan). Bởi thế, ca dao thường rất dễ hiểu. Tuy nhiên, dạy và học ca dao lại không hề dễ, những giờ giảng trên lớp nhiều khi thời gian hạn hẹp, nhiều giáo viên lại không nắm vững được đặc trưng thể loại nên thường diễn nôm văn bản, chưa định hướng được cho các em tự tìm hiểu để thấy được nét đặc sắc riêng của từng bài, thấy được cái hay, cái đẹp của ngôn ngữ, hình ảnh trong các bài ca dao. Từ đó dẫn đến tình trạng học sinh thụ động, lười suy nghĩ. Những bài ca dao vì thế cũng trở nên nhạt nhẽo với các em, đánh mất đi vẻ đẹp vốn có của nó.

Vì tất cả những lý do trên, người viết mạnh dạn chọn đề tài “ *Biện pháp hướng dẫn học sinh tự học các bài ca dao trong chương trình lớp 10 THPT*” với mong muốn được đóng góp giải quyết những khó khăn cho việc dạy học ngữ văn hiện nay

2. Lịch sử vấn đề

2.1. Về vấn đề tự học

Tự học không phải là một vấn đề mới mẻ. Các nhà nghiên cứu ở cả trong nước và nước ngoài đều đã đề cập nhiều trong các công trình nghiên cứu, các bài viết...

Ở trong nước có thể kể đến GS.TS Nguyễn Cảnh Toàn với cuốn “ *Luận bàn và kinh nghiệm tự học*” đã khẳng định khả năng tự học là một tài nguyên quý giá của một dân tộc, của một đất nước, của loài người. Phải tiếp tục đấu tranh chống việc học thụ động, ỷ lại, khơi dậy mạnh mẽ khả năng tự học.